

atri arengupotentsiaali
mata ja esitamata.

Baskini lavastuses (kaastegev ka Ita Ever) – selliseid projekte oleks Estonia nii oma repertuaari värskendamise ja ajakohastamise kui ka publikubaasi laiendamiseks vaja pidevalt. Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva puhul tehtud suure teatriprojekti raames (ning seega ilma Estonia initsiatiivita) jõudis Estonia lavale ooperina turundatud Manfred MIMI «Ehmatusest sündinud rahvas» – natuke vaieldava žanri määratluse ja kunstilise tasemega, ent igas mõttes ülimalt vajalik ettevõtmine, mis tõi Estonia korras ka meie laiemas teatripilti ning meelitas saali suure hulga inimesi, kes sinna varem polnud sattunud.

Ma sooviks ooperisõbrana väga, et Estonia laval pakutust räägitaks ka väljaspool muusikateatri austajate kitsast ringkonda; et Estonia uuslavastused oleksid sündmused ka laiemas kultuuripildis ning aitaksid ühtlasi laiemalt tutvustada ja populariseerida muusikateatri žanreid ning nende väljendusvõimalusi. Mis nõuaks ideaalis senisest sootuks suuremat koostööd nt tegijatega sõnateatrist ja miksi mitte ka filmindusest. Ning lavastajate kasvatamisel ja koolitamisel ühist visiooni ja tegevuskava teatri- ja muusikaakadeemia vastavate osakondadega.

Kui Estonia soovib kanda rahvusooperi nime ning rääkida kaasa meie laiemas teatripildis, peavad seal regulaarselt lavale jõudma uued algupärandid.

Selge visiooni puudumise tõttu pole Estonia ooperiteatrina mingit oma nägu, suvaliste küllalislavastajate kasutamise tõttu on lavastused enamasti anonüümised, juhuslikud ja meie kultuuriruumi seisukohast lihtsalt mõõda lavastatud. See praktika peaks ideaalis uue juhi valitsuse all lõppema.

Tulevane peadirektor astub ametisse keset koroonapideemiat öitsvat puhangut ning seega olukorras, kus (sedasorti) teatritegemise füüsiline ja majanduslik võimalikkus ei ole kogu maailmas suure küsimärgi all mitte üksnes lähimat, vaid ka kaugemat tulevikku silmas pidades.

Võimalik, et lähiaastatest kujuneb meie rahvusooperile üks kohtuv konikorjamine, mis muudab ühtlasi absurdset utopistlikuks kõik siin ja seal esitatud idealistlikud visioonid, sh need, mida Estonia peadirektori ametikoha kandidaadid neil päevil komisjoni ees välja käivad.

Selles valguses omandab sootuks uue tähenduse ka kogu Estonia võimaliku uue maja projekt, mis oli üks Aivar Mäe südametunnus. Mulle isiklikult tundub, et meil pole endiselt ei truppi, repertuaari ega publikut, millega seda uut maja vääriks ja jätkusuutlikult täita. Ja seda iseäranis olukorras, kus soome publik, kes tegi aastaid Estoniale korralikult kassat, on mitmesuguste põhjuste koostul hakanud üha enam ära kukkuma ning viirusohu püüdes tuleb arvestada võimalusega, et välituriste ei satu Estoniasse enam peaaegu üldse.

Uuel juhil on väga keeruline korrata või ületada Aivar Mäe valitsusajal näidatud kiiduväärseid publikuarve. Samuti on ilmselt mõneks ajaks suure küsimärgi all nii ringreisiarendused kui ka sõprusteatrite gastrollid Estonia saali – kaks Mäe algatusel vaikselt hoo sisse saanud traditsiooni, mida kiidaksin muusikateatri austajana, teadvustades samas endale nende liigset kulukust.

Uuel juhil on väga keeruline korrata või ületada Aivar Mäe valitsusajal näidatud kiiduväärseid publikuarve. Samuti on ilmselt mõneks ajaks suure küsimärgi all nii ringreisiarendused kui ka sõprusteatrite gastrollid Estonia saali – kaks Mäe algatusel vaikselt hoo sisse saanud traditsiooni, mida kiidaksin muusikateatri austajana, teadvustades samas endale nende liigset kulukust.

Estonia teatri kauaaegse külastajana soovin väga, et valitav uus juht oleks inimene, kes ei võtaks seda ametikohta kui pelgalt prestiižset ja hästi makstud positsiooni, vaid kui missiooni; et selle pidamine ei oleks talle mitte niivõrd töö, vaid elustiil (nagu see oli kindlasti Aivar Mäel!). Et ta oleks inimene, kes usub muusikateatri arengupotentsiaali nii kunstilises kui ka kommertslikus mõttes; kes usub, et ka ooperi, balleti, opereti ja muusikali suhteliselt kivistunud renomeega žanrites on võimalik ja vajalik luua meie kaasaegsa kõnetavaid ajastuväärilisi teoseid; ning usub, et parimad ooperid, balletid ja muusikalid on veel kirjutamata ja esitamata.

Kui seda usku ei ole, siis ei teki ilmselt Estonias vajalikku platvormi kunsti sünniks – siis jääb vaid vegeteerimine mineviku nostalgiapajukil ning arvete maksimine; siis meie kultuuriline provintsistumine üksnes süveneb.

Uus peadirektor peaks tööle asuma umbes kuu aja pärast, tuleva aasta 1. jaanuaril.

Operaator Alar Kivilo kõrval pälvis PÖFFi teise elutööauhinna saksa uue laine silmapaistev esindaja, režissöör Margarethe von Trotta.

FOTO: BÖRRÉS WEIFFENBACH

Margarethe von Trotta: «See ei lähe, ma tahan näha ka oma nime!»

INTERVJU
EVA KÜBAR
filmikriitik

Margarethe von Trotta

Sündinud 1942 Berliinis

1969–1970 Frankfurdi Väike Teater, näitleja

Alates 1975 sõltumatu filmitegija

Tähtsamad filmid:

- «Katharina Blumi rüvetatud au» (1975, kaasrežissöör)
- «Marianne ja Juliane» (1981)
- «Rosa Luxemburg» (1986)
- «Hannah Arendt» (2012)
- «Otsides Ingmar Bergmani» (2018) (dokfilm)
- Olnud abielus Jürgen Moelleri ja Volker Schlöndorffiga
- Poeg Felix Moeller on samuti filmitegija

Tegelikult tärkas Margarethe von Trotta salajane soov filmirežissööriks saada juba siis, kui ta Pariisis Sorbonne'i ülikoolis romanistikat õppis ning oma sõpradega Cinémathèque Française'is väärtfilme vaatamas käis. Kuid naine, kes teeb filme, oli 1970ndatel mõeldamatu. Nii otsustas ta end saksa kino uude lainesse vaikselt sisse süüa, alustades näitlejana Rainer Werner Fassbinderi, Herbert Achternbuschi ja Reinhard Hauffi filmides. 1975. aastal tegi oma esimese filmi «Katharina Blumi rüvetatud au» («Die Verlorene Ehre der Katharina Blum»). Pärast seda ei võtnud ta näitlejana vastu enam ühtegi rolli.

Palju õnne elutööauhinna puhul!

Aitäh! Ma olin seda uudist kuuldest äärmiselt õnnelik, sest mõtlesin, et nüüd lõpuks saan tulla Tallinna ja kohtuda sealsete inimestega. Ja siis järsku, et «vabandust, saate auhinna ainult digitaalselt». Ütlesin neile, et miks te ei anna seda mulle järgmisel aastal, et ma saaksin tulla! Lubati siiski ka 2021. aastal kutsuda.

Te olete 78-aastane ja teinud 18 täispikka filmi, viimane neist on dokumentaalfilm ühest teie eeskujust, režissöör Ingmar Bergmanist. Kuidas on teie enda režissööririkäekiri nende aastate jooksul muutunud?

Ma arvan, et see ei ole palju muutunud. Ehk olen vähem revolutsioonimeelne kui toona. Seest algul pidin nii palju võitlema kõigi oma meeskolleegide ja meestega üldiselt, et üldse režissööriks saada. Kui tegin oma esimest filmi ja ütlesin ühele telejaama esinudajale, kes oli kaastootnud mitmeid filme, kus ma mängisin, et tahan nüüd ise filmi teha, hüüatas ta: «Oo ei, aga miks ometi?! Sa võid kirjutada koos temaga (von Trotta töötas ja elas 20 aastat koos saksa režissööri Volker Schlöndorffiga, nad olid ka abielus – toim) stsenaariumi ja saada peaosa, aga unusta režii!» Meid nähti loomingulise tandemina, kus mina olin näitleja, mitte režissöör, ja ma pidin sellest kuvandist välja murdma.

Saksamaal tõstavad pead populism ja natsionaalsotsialistid. Aga ma olen liiga vana, et tänavatele protestima minna.

tahtis ise minuga abielluda, hoolimata sellest, et ta oli gei. Pärast seda ei pakkunud ta mulle enam ühtegi rolli. See oli päris naljakas. Hoolimata oma homoseksuaalsusest tahtis Fassbinder abielluda kõigi naistega enda ümber ja Ingrid Caven ju oligi temaga abielus.

Teie filmide naispeategelased on enamasti tugevad isiksused ja väga olulisel kohal on ka emotsionaalselt sügavad suhted naiste va-

hel. Miks see teile huvi pakub?

Ma ei tea! Aines filmideks tuleb ju iseenda sisemaailmast ja seda ei oska me alati endalegi lahti seletada. Mul on sellega üks kummaline lugu. Kui ma tegin oma teist filmi «Öed» («Schwestern oder die Balance des Glücks», 1979), nimetasin sealsed öed Annaks ja Mariaks. Aasta pärast sain kirja. See oli minu õelt, kellega olemasolust ma midagi ei teadnud, minu ema oli juba surnud ja ta ei olnud mulle temast midagi rääkinud. Kuid minu keskmise nime nimi on Maria, aga minu õel Anna, nagu selgus.

Kuidas öde teist teada sai?

Sellesama «Öe» võtteplatsil töötas ka üks dokumentalist, kes tegi minust filmi. Rääkisin seal oma emast, kes juba siis oli aastaid kannatanud Alzheimeri all. Mainisin, et ta ei olnud mu isaga abielus ja sai minu 42-aastaselt. Öde nägi filmi ja võttis ühendust. Ta küsis, kas mu ema oli sündinud Moskvas ja veel mõned küsimused. Vastasin. Ja ta kirjutas peagi uuesti, et on mu öde. See oli minu jaoks täielik šokk!

Kas olete ema peale pahane ka?

Esiteks ta ilmselt kartis, et kui ta oleks olnud, et andis lapse adopteerida, oleksin ma kindlasti nõudnud, et otsiksime ta üles. Ja üks ma oleksingi. Teiseks oli see ilmselt ka tema jaoks liiga valus teema. Kuna tegu oli vallaslapsena, ei teadnud vist isegi tema perekond rasedusest.

«Marianne ja Juliane», mis võitis ka Veneetsia Kuldlõvi 1981. aastal, räägib kahe öe, terroristi ja ajakirjaniku lähedastest suhetest ning on inspireeritud tõsielulistest sündmustest, mis juhtusid vasakäärmusliku terroristirühmituse Red Army Faction (RAF) liidri Gudrun Ensslini ja tema õe Christianega. Kui tihedalt teie ise RAFiga seotud olite?

Ma ei olnud seotud muul moel, kui et kuulsin Punasesse Risti ja me käisime terroristide vanglas abistamas, et neid ei pandaks täielikku isolatsiooni. Me seisime vastu sellele, kuidas vange koheldi, sest see tuletas väga meelde Natsi-Saksamaad.

Ja seal te kohtusite Gudruniga?

Ei, ei, Gudruniga ma ei kohtunud kunagi. Kuid Gudrun ning kaks teist vasakäärmuslast tegid vanglas enesetapu ja ma kohtusin Gudruni õe Christianega matusel. Veetsin temaga kaks päeva ja poole aasta pärast mul tuli mõte, et sellest saaks ju hea filmiloo, mis oleks ka väga saksa lugu.

Eks mind muidugi teati kui vasakpoolset ja Gudrun Ensslin tegelikult kutsus mind vanglasse külla, aga ma keeldusin, sest olin kindel, et ta tahab mind veenda, et ma hakkaksin tema järgijaks. Pärast ma muidugi kahetsesin, oleks olnud huvitav temaga kohtuda.

Mida arvate terrorismist ja radikaliseerumisest tänapäeva maailmas?

Terrorism levib jah kogu maailmas ja see on kohutav. Saksa ühiskonnas tõstavad pead populism ja natsionaalsotsialistid. Minul on seda väga valus vaadata. Aga nüüd olen ma juba liiga vana, et tänavatele protestima minna.

Teid võib kindlasti nimetada autorikino esindajaks. Arvestades tänapäeva trende, kas kinos käiakse harva ja pigem eelistatakse televiisiooni, siis kas autorikinol on üldse tulevikku?

Ma ei tea, kuidas tulevik hakkab olema, ilmselt jah, me kaome kui autorikino tegijad. On võimalik, et tulevikus vaadatakse ainult Netflixis seriaale. Ma olen väga kurb, et noored vaatavad filme ainult mobiilidest. Minu jaoks tähendab kino suurt pimedat ruumi, millesse sa sisened justkui unenäkku. Aga mobiilist vaadates ei saa pimedasse ruumi minna. Ja ma ei mõtle mitte ainult füüsilist ruumi, vaid ka inimese siseilma. Kuid noored on oma mobiilidega nii rahul, et vaatavad neid isegi kinos, sellesamas pimedas ruumis!

Kas teil on ka mõni töö pooleli?

Jaa, mul on kaks projekti, stsenaariumid on juba valmis, aga pandeemia ajal ei või olla kindel, millal neid üldse filmida saab. Ma lootan, et äkki on võimalus üks ära filmida järgmisel aastal.

FOTO: HARRI ROPSI